

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Jälkiruokasuunnittelu osana kotitalousopetusta

”Voi kun tällaista olisi useammin!”

Helsingin yliopisto
Käyttäytymistieteellinen tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos
Koulutusohjelma
Ainedidaktinen kehittämisprojekti
Kasvatustiede
Toukokuu 2014
Ann-Marie Kauppinen
Henrik Kovanen
Päivi Pousi

Ohjaaja:
Anne Malin

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Käyttätymistieteellinen		Laitos - Institution - Department Opettajankoulutuslaitos	
Tekijä - Författare - Author Ann-Marie Kauppinen, Henrik Kovanen & Päivi Pousi			
Työn nimi - Arbetets titel Jälkiruokasuunnittelu osana kotitalousopetusta – ”Voi kun tällaista olisi useammin!”			
Title Dessert planning as part of the home economics education – "Oh, if we could have this kind of teaching more often!"			
Oppiaine - Läroämne - Subject Kasvatustiede			
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor		Aika - Datum - Month and year	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages
Pro seminaari -tutkielma / Anne Malin		05/2014	21 s + 5 liites.
Tiivistelmä - Referat - Abstract			
<p><i>Tavoitteet.</i> Tämän opetuskokeilun tarkoituksena oli rohkaista oppilaita sosiokulttuurisen innostamisen, luovuuskasvatuksen ja prosessioppimisen keinoin työskentelemään ryhmänä kotitaloustunnilla. Tavoitteena oli kehittää oppilaiden käsillä tekemisen taitoja, uuden ja ennen kokemattoman vastaanottamista ja tiimityöskentelyn taitoja. Toinen oppilasryhmä oli juuri ollut 2 viikkoa tutustumassa työelämään, joka loi puitteet työelämän taitojen kehittämiseksi. Lisäksi tavoitteena oli tehdä näkyväksi kuvaamataidon mahdollisuuksia osana kotitalousopetusta.</p> <p><i>Menetelmät.</i> Opetuskokeiluun osallistui kaksi kotitalousryhmää kahdesta eri helsinkiläisestä yläkoulusta. Toisessa ryhmässä oli 7-luokan oppilaita ja toisessa sekä 8- että 9-luokan oppilaita. 7-luokan oppilailla oli käytettävissä kokeiluun kaksi opetuskertaa, joista molempien kesto oli 3*45min ja vanhemmilla oppilailla oli kaksi opetuskertaa, jotka kestivät 2*45 minuuttia, alun perin suunnittelemani kolmen opetuskerran sijaan. Opetuskokeilu oli nelivaiheinen: 1. Oppilaita innostettiin ja motivoitiin näyttämällä valokuvien välityksellä kuinka ammattikeittiössä suunnitellaan ja toteutetaan jälkiruokia. 2. Oppilaat saivat ryhmässä keksiä nimen kuvitteelliselle ravintolalla ja sitten yhdessä suunnitella keskustelemalla ja piirtämällä yhden jälkiruoka-annoksen per ryhmä. 3. Oppilaat toteuttivat jälkiruokan, joka valokuvattiin ja arvioitiin. 4. Oppilaiden kanssa katsottiin molempien koulun valokuvat tuotoksista läpi ja keskusteltiin opetuskokeilun onnistumisesta. Vaiheet 1 ja 2 suoritettiin ensimmäisellä tunnilla, vaihe 3 toisella tunnilla ja 3 tunnin aluksi käytimme noin 20 minuuttia viimeisen vaiheen käsittelyyn.</p> <p><i>Tulokset ja johtopäätökset.</i> Oppilaat suoriutuivat molemmissa kouluissa hyvin tehtävästä, vaikka toisessa koulussa jouduimme tiivistämään aikataulua, johtuen työelämään tutustumisen jaksosta. Oppilaat olivat pääperiteissään innoissaan ja motivoituneita kokeilusta, mikä rohkaisee jatkokokeilujen puolesta. Tällaiselle projektille täytyy kuitenkin varata riittävästi aikaa ja mielellään useampia opetuskertoja, jotta eri vaiheille jää riittävästi aikaa. Lisäksi opettajalta vaaditaan innostumista, kykyä luottaa oppilaisiin ja heidän kykyihin sekä riittävästi tuen antamista oppilaille prosessin aikana. Puhtaasti intuitiivisella tasolla rohkenemme väittää, että tällainen opetuskokeilu voi vaikuttaa positiivisesti oppilaiden luovuuden, prosessioppimisen sekä tiimityöskentelyn kehittämisessä.</p>			
Avainsanat - Nyckelord Opetuskokeilu, humanistinen oppimiskäsitys, sosiokulttuurinen innostaminen, luovuuskasvatus, prosessioppiminen			
Keywords Teaching experiment, humanistic approach to learning, socio-cultural empowerment, creativity education, process learning			
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto, keskustakampuksen kirjasto, käyttätymistieteet / Minerva			
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information			

Sisällys

1	JOHDANTO	1
2	OPETUSKOKEILUA OHJAAVAT TEORIAM	2
	2.1 Humanistinen ja sosiokonstrukttiivinen oppimiskäsitys.....	2
	2.2 Prosessioppiminen kotitalousopetuksessa	3
	2.3 Luovuuskasvatus osana kotitalousopetusta	4
	2.4 Innostamisen pedagogiikka	5
3	OPETUSKOKEILUN YHTEYDET VUODEN 2016 OPETUSSUUNNITELMAN LUONNOKSEEN	8
	3.1 Laaja-alainen osaaminen.....	8
	3.2 Kouluyhteisön kehittäminen	8
	3.3 Koulujen välinen yhteistyön edistäminen	9
	3.4 Yrittäjyyskasvatus	9
4	OPETUSKOKEILUN KUVAUS	11
	4.1 Opetusryhmät	11
	4.2 Opetuskertojen kuvaus	11
	OPETUSKOKEILUN POHDINTA	17
	4.3 Viitekehysten linkittyminen opetuskokeiluun.....	17
	4.4 Opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttaminen opetuskokeilussa... 19	
	4.5 Käytännön toteutuksen haasteita ja oppilaiden ajatuksia opetuskokeilusta	20
	LÄHTEET	21
	LIITTEET	22
	ENGLISH SUMMARY	27

KUVIOT

Kuvio 1 Innostamisen kehä taito- ja taidekasvatuksessa (Karppinen 2009, 103.)	6
Kuvio 2 Komponenttilista suunnittelun avuksi	13

1 Johdanto

Tämä opetuskokeilu syntyi ainedidaktisen kehittämisprojektin moton: ”Rohkaistu opeta toisin” pohjalta. Se lähti liikkeelle sosiokulttuurisen innostamisen, luovuuden ja prosessioppimisen viitekehyksistä. Huomioon otettiin myös vuoden 2016 OPS:in luonnostelussa (OPH 2014b, 235) mainitut kotitalouden oppimistehtävien tarkoitukset. Näitä ovat mm. kotitalouden suunnittelu-, organisointi, työskentely- ja ajanhallinnan taitojen kehittäminen sekä laaja-alainen osaaminen, koulu yhteisön kehittäminen, koulujen välisen yhteistyön kehittäminen ja yrittäjyyskasvatus.

Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteet liittyvät elämään, estetiikkaan ja persoonalliseen asennoitumiseen luovuuteen. Tällöin yksilön aktiivinen toimijuus ja osallisuus korostuvat käsillä tekemisen kautta hyvänolon tuottajana ja henkisen kasvun pilarina. Innostaminen on aistien herkistämistä ottamaan vastaan uutta ja ennen kokematon, tavoitteiden asettamista ja käsillä tekemisen kehittämistä. Nämä tekijät voidaan nähdä monen ammatin ytimenä. (Karppinen 2005, 37.) Perusopetuksen jälkeinen koulutus ja työelämän taidot mainitaan myös vuoden 2016 OPS:n luonnoksessa (OPH 2014b, 235) ja tätä ammatillista näkökulmaa projektiin tuotiin ryhmämme jäsenen jälkiruokamestarin ammatin kautta. Uusikylä (2000, 54) kehottaakin käyttämään omia luovan työn tuotoksia esimerkkeinä oppilaiden luovuuden tukemiseksi.

2016 OPS:in luonnoksessa (OPH 2014b, 235) kehoitetaan ohjaamaan oppilasta ongelmanratkaisuun, joka tässä projektissa oli ryhmässä toteutettava jälkiruoka-annos. Käsi-työtaiteelle onkin merkityksellistä ongelmanratkaisupohdinta, ajatusten ja tunteiden käsittelyn sisällyttäminen syntyvään produktiin (Karppinen 2005, 36).

Kotitalousoppiaine soveltaa toiminnaksi eri alojen tietoa ja voi toimia linkkinä eri oppiaineiden välillä (OPH 2014b, 235). Alun perin tarkoituksenamme olikin tehdä yhteistyötä kuvaamataidon opettajan kanssa, mutta koska opetusryhmämme oppilaat olivat eri luokilta ja luokka-asteilta, jouduimme hylkäämään tämän suunnitelman. Suunnitteluvaiheessa oppilaat kuitenkin piirsivät jälkiruoka-annoksensa paperille värikynällä, jolloin he pääsivät hyödyntämään visuaalisen tulkinnan taitojaan.

2 Opetuskokeilua ohjaavat teoriat

Opettajan tulee antaa oppilaille enemmän vastuuta ja luottaa heidän kykyihinsä. Tähän tavoitteeseen päästäksemme päädyimme hyödyntämään opetuksessamme humanistista ja sosiokonstruktiivista oppimisteoriaa, prosessioppimista, luovuuskasvatusta ja innostamisen pedagogiikkaa.

2.1 Humanistinen ja sosiokonstruktiivinen oppimiskäsitys

Kotitaloustuntien puitteissa avautuu mahdollisuus purkaa koulun dekontekstuaalisoitumista, jolloin luokasta tulee osa ympäröivää maailmaa. Opettajan tulisi luoda avoimuuden ilmapiiri, jolloin oppilaat kokevat olevansa hankkimassa valmiuksia elämää varten. ”Koulu ei saa olla eristynyt yhteiskunnasta, vaan opetuksen tulee olla kosketuksissa elävän todellisuuden kanssa” (Kauppila 2007, 74).

Humanistisessa oppimisteoriassa korostuu oppilaan ainutkertaisuus, itseohjautuvuus ja persoonallisuuden kehitys. Jotta nämä tavoitteet toteutuisivat, on opettajan kyettävä luomaan oppimistilanne, jossa tarinallisuudella ja tunneilmastolla on suuri merkitys. Koulu itsessään pyritään saamaan keskustelevammaksi tietokeskeisyyden sijaan. (Palojoki, 2011.) Humanistisessa oppimisteoriassa koulu nähdään elämää varten, jossa oppiminen tulee tapahtua vapauden ilmapiirissä. Opettaja ja oppilas nähdään tasa-arvoisina, mikä mahdollistaa vapaan vuorovaikutuksen. Oppijalla on yksilölliset tarpeet ja häntä kannustetaan tekemään kokeiluja ja johtamaan niistä itsenäisesti johtopäätöksiä, siirtämättä vastuuta kuitenkaan kokonaan opiskelijalle. (Palojoki, 2011; Kauppila 2007, 29.)

Kauppila (2007, 27) puhuu humanistis-kokemuksellisesta oppimisnäkemyksestä. Siinä oppiminen tapahtuu useimmiten ryhmässä ja sen keskeinen oppimismalli perustuu kokemuksiin ja niistä reflektointiin. Se on luova ja jatkuva prosessi, joka toimii parhaiten liittyneenä konstruktiiviseen tai sosiokonstruktiiviseen oppimisnäkemykseen.

Konstruktivismista Meadin ajatusten innoittamana kehittynyt sosiokonstruktivismi korostaa vuorovaikutusta, sosiaalisia suhteita, reflektointia ja yhteisön merkitystä. (Kauppila 2007 34, 49.) Opettaja nähdään oppimisprosessia rakentavana ohjaajana, joka innostaa, rohkaisee ja auttaa opiskelijaa luomaan itselleen tavoitteen, joka antaa perusmotivaation toiminnalle. (Palojoki 2011; Kauppila 2007, 127.) Sosiaalinen vuorovaikutus ja yhteistyö ovat sosiokonstruktivisen oppimiskäsityksen avainsanoja, jotka ovat ikään kuin jo valmiiksi upotettuna kotitalousoppiaineeseen, jossa opetus tapahtuu usein yhdessä ja pienissä ryhmissä

2.2 Prosessioppiminen kotitalousopetuksessa

Taide- ja taitoaineita yhdistää tiedonkäsitys, jossa ajattelua ei eroteta toiminnasta ja produktia ja prosessia pidetään oppimisen kannalta samanarvoisina. Kokonaisvaltainen oppimiskäsitys ei myöskään erottele taitoa ja taidetta toisistaan. Taidon laaja-alaisessa määrittelyssä on käytetty tekhn-käsitettä. Tekhne-käsite tarkoittaa toisaalta käsityöllistä osaamista ja taidetta, toisaalta käsittämistä ja tietämistä laajassa, perehtyneisyyteen viittaavassa merkityksessä. Kun tuottavaa tekemistä tarkastellaan tämän käsitteen valossa, sisältyy siihen sekä kyky suunnitella että panna suunnitelmat täytäntöön. Tietäminen ja tekeminen, ongelmanratkaisu ja materiaalin muokkaaminen, ajattelu ja motorinen toiminta liittyvät tällaisessa toiminnassa kiinteästi toisiinsa. Luovuuden, tietämisen, ongelmanratkaisutaitojen, esteettisten valmiuksien ja motoristen taitojen yhteen liittymistä voidaan kutsua kokonaiseksi tekemiseksi. (Räsänen 2009, 29.)

Kuvataiteen ja käsityön paikkaa koulussa perustellaan yleisesti sillä, että muista aineista poiketen niissä tehdään asioita omin käsin. Parhaimmillaan oppilas toteuttaa kaikki prosessin vaiheet itse tai on mukana siinä aina ideoinnista valmistamiseen. Eräs kuvataiteen ja käsityön keskeinen arvo onkin tämä tekemisen eheys ja kokonaisuus. Tuotteen tekeminen omin käsin ja työn hallinnan kokemus kasvattavat oppilaan itsetuntoa. Työskentely konkreettisten materiaalien kanssa estää myös vieraantumista ja luo turvallisuuden tunnetta. Käsityö ja kuvataide kokonaisena tekemisenä edistävät oppilaan persoonallisuuden eri alueiden kehittymistä ja ovat hänen minäkuvansa kannalta tärkeitä. Itse tehdyt tuotteet ja kuvat kertovat tekijänsä persoonallisuudesta. (Räsänen 2009, 30.) Vastaavanlaista prosessioppimista toteutetaan myös kotitalousopetuksessa. Oppiaineiden in-

tegrointia hyödyntämällä, esim. kotitalous-kuvataide, voidaan oppimisprosessista muodostaa entistä monipuolisempi ja laaja-alaisempi kokonaisuus.

Kokonaisvaltainen oppimisprosessi, jossa erilaiset taitamisen muodot yhdistyvät, on ominainen kaikille taide- ja taitoaineille. Tällainen prosessi ei kuitenkaan toteudu automaattisesti. Mikäli oppiminen ei tapahdu kokonaisen tekemisen muodossa, puuttuu siitä prosessin vaiheista ajatteluun liittyvä luova osuus. Tämä tarkoittaa sitä, ettei opetukseen kuulu esimerkiksi tuotteen ideointia.

2.3 Luovuuskasvatus osana kotitalousopetusta

Räsänen (2009, 31) kuvaa artikkelissaan käsityön ja kuvataiteen kasvatuksellisia tavoitteita ja tuloksia. Nämä ovat yhtä päteviä myös kotitalouden suhteen. Käsityön ja kuvataiteen sanotaan auttavan selviämään arjen käytännöistä ja vaikuttavan syvällisesti erilaisiin elämän taitoihin. Ne edistävät kriittisyyttä, pitkäjänteisyyttä, riskinottoa, organisointikykyä ja yhteistyötaitoja. Sen lisäksi, että nämä oppiaineet kehittävät käden taitoja, ne edistävät käsitteellistä ajattelua ja välittävät kulttuurista tietoa. Ne yhdistävät teorian ja käytännön toisiinsa, sillä ne edellyttävät ongelmien ratkaisua konkreettisissa tilanteissa. Lopputuloksen kanssa samanarvoinen on itse tekemisen prosessi, joka on moniaistinen, multidonaalinen ja monitieteinen. (Räsänen 2009, 31.)

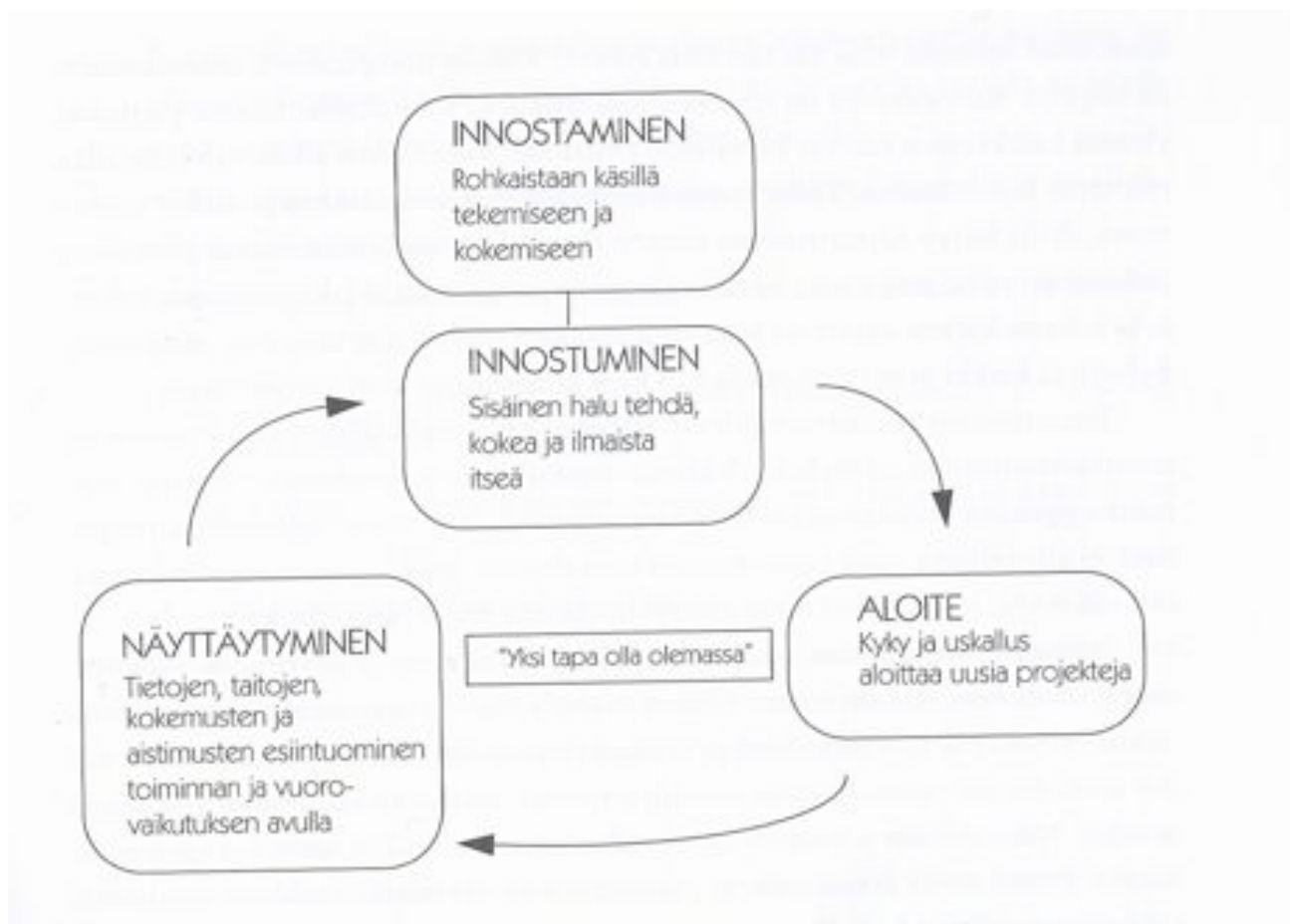
Luovuutta voidaan sisällyttää kaikkiin oppiaineisiin opetuksen taiteen kautta. Kun opetusta lähestytään luovuuden ja leikin näkökulmista, korostuu muun muassa tunteiden, aistisuuden ja huumorin merkitys oppimisessa. Havainnollistaminen ja elämyksellisyys ovat keskeisiä piirteitä opetuksen taiteessa. Opettajataiteilija luo puitteet ja ottaa avoimesti vastaan oppilailta tulevat ideat. Hän luopuu yksittäisten faktojen lineaarisesta välittämisestä ja huomioi mielikuvituksen ja aistien merkityksen tiedon kiinnittymisessä mieleen. (Räsänen 2009, 37.)

2.4 Innostamisen pedagogiikka

Sosiokulttuurisessa innostamisessa sosiaalinen, kulttuurinen ja pedagoginen toiminta nivoutuvat yhteen. Innostamisen perusta löytyy sosiaalipedagogiikasta ja vapaaehtoisuudesta, mutta nykyään sitä on sovellettu myös kasvatusalalla ja se sopii erinomaisesti taito- ja taidekasvatukseen. Innostamisen pedagogiikassa keskeisiä ovat toiminnot, jotka herkistävät tiedostamisen prosessia, osallistumista ja sosiaalista luovuutta. Taito- ja taidekasvatuksessa sen tavoitteina voidaan pitää ihmisen saattamista käsillä tekemisen iloon sekä haluun, intoon, taitoon, uteliaisuuteen ja ennen kaikkea rohkeuteen kokeilla uutta ja koetella omia rajojaan. Uskallus kokeilla uusia mahdollisuuksia voi näkyä myöhemmin muun ohella esimerkiksi siinä, että kykenee ottamaan vastaan erilaisia haasteita. Innostamisen tarkoitus on ennen kaikkea vahvistaa yksilön taitoja ja hänen kestävyyttään kohdata ja tarkastella erilaisia eteen tulevia asioita. Yksilöllä on näin paremmat valmiudet löytää ratkaisuja eteen tuleviin ongelmiin luovien ratkaisujen kautta. (Karppinen 2009, 101–102.)

Innostamiseen tarvitaan ennen kaikkea halu jakaa innostusta sekä tietoja ja taitoja toisten kanssa vuorovaikutuksellisessa tilanteessa. Innostamisen prosessiin kuuluu innostaja, esim. opettaja, joka on mukana koko prosessin ajan. Häneltä vaaditaan kykyä kuunnella, nähdä ja innostua sekä myös oppia nuorten sanomisista ja tekemisistä. (Karppinen 2009, 102–103.)

Innostamiseen kuuluu eri vaiheita, joita voidaan tarkastella innostamisen kehän avulla (kuvio 1). Innostaminen lähtee liikkeelle innostamisesta, jossa opettajalla on tärkeä rooli prosessin sysäämisessä liikkeelle. Itse prosessiin kuuluu innostuminen, aloitteen tekeminen ja näyttäytyminen. (Karppinen 2009, 102.)

Kuvio 1 Innostamisen kehä taito- ja taidekasvatuksessa (Karppinen 2009, 103.)

Innostaminen on ennen kaikkea yksilön identiteetin ja luovuuden vahvistamista, itsetunnon kohottamista ("minä osaan") sekä luottamuksen vahvistamista omiin kykyihin ja taitoihin. Positiivisella arvioinnilla ja palautteella on merkittävä tehtävä itsetunnon tukemisessa, sillä kaikille löytyy jotain positiivista sanottavaa työstä ja toiminnasta. Positiivista arviointia tarvitaan niin opettajalta, muilta oppilailta kuin itseltään. (Karppinen 2009, 104.) Nykypäivän suorituskeskeisessä yhteiskunnassa unohtuvat helposti pienet ilot. Ilo siitä, että osaan tuottaa ja ilmaista itseäni. Oppimisen ja tekemisen ilo voi löytyä mm. siitä, että

- saa tehdä ja kokeilla
- saa myös hauskuutella ja irrotella
- ei painoteta liikaa oikeita työtapoja (kun ensin on perusteet opetettu)
- saa positiivista kannustusta ja tunteen siitä, että "minä osaan"
- saa osallistua yhteiseen päätöksentekoon, kuten mitä tunneilla tehdään
- annetaan tilaa ja aikaa oppilaiden omille pohdinnoille ja oivalluksille

Oppimisen iloon liittyy vapaus omiin valintoihin. Tämä ei tarkoita, että oppilaat saisivat vapaasti valita, mitä tehdään ja olisivat näin ikään kuin heitteillä, vaan opettaja luo rajat, joiden sisällä oppilas voi vapaasti liikkua. (Karppinen 2009, 105.)

Onnistunut tehtävään motivointi on tärkeää oppimisen ilon kannalta. On tärkeää, että tehtävä ja tekijä kohtaavat. Kun oppilas huomaa tehtävän merkitykselliseksi itselleen, syntyy alku oppimisen ilolle sekä halulle kokeilla ja oivaltaa uutta. Oppilaiden omat aivoriihi-keskustelut luovat sosiaalisen toiminnan ohella jaetun oppimisen ilon. Jokaisella on omat vahvuusalueensa ja niitä on hedelmällistä käyttää hyväksi oppimistilanteessa. (Karppinen 2009, 105–106.)

Perinteitä on hyvä kunnioittaa, mutta uutta perinnettä ja kulttuuria on myös lupa rakentaa ja elää tässä päivässä. Innostumisen pedagogiikka ajaa kulttuurista demokratiaa, joka tarkoittaa sitä, että taide ja kulttuuri kuuluvat kaikille – kaikki luovat kulttuuria ja taidetta sekä saavat niistä nauttia. Aina ei tarvitse kulkea perinteen perässä sitä vain velvoitetusti kopioiden. Käsityönkään ei aina tarvitse olla nihkeää puurtamista oikean näköisten pistojen aikaansaamiseksi, ei kotitaloudenkaan tarvitse olla vanhojen perinteisten tapojen jatkumoa, vaan on vapauttavaa antaa lupa myös irrotella, rikkoa vakiintuneita sääntöjä ja ravistella vanhoja asenteita. Innostamisen pedagogiikka pyrkii irti menneen kahleista ja avaamaan ovia uusille mahdollisuuksille ja haasteille. (Karppinen 2009, 106.)

3 Opetuskokeilun yhteydet vuoden 2016 opetussuunnitelman luonnokseen

Vuonna 2016 otetaan käyttöön uusi perusopetuksen opetussuunnitelma. Opetussuunnitelman luonnos on jo nähtävissä ja sen linjaukset on otettu tässä opetuskokeilussa huomioon.

3.1 Laaja-alainen osaaminen

Uusi opetussuunnitelma tuo esille oppijan oman aktiivisen roolin, yhdessä tekemisen ja luovan työtteen tärkeyden (OPH 2014a, 13–15). Nämä olivat tärkeitä tavoitteita myös meidän opetuskokeilussamme. POPS:ssa korostetaan myös monilukutaidon, joka sisältää myös kuvien viestien dekodeeraamistaidon, kehittämisen tärkeyttä (OPH 2014a, 16–17). Kokeilussamme oppilaat saivat hyödyntää ja kehittää monilukutaitoaan kokemalla yhteisöllistä suunnittelutyötä kuvallisen ilmaisun keinoin.

3.2 Kouluyhteisön kehittäminen

Oppiaineiden välinen yhteistyö luo oppilaalle kokonaisvaltaisemman kuvan opittavasta asiasta kuin asioiden käsittely eri aineiden oppitunneilla eri aikaan, ilman selväksi tehtyä yhteyttä. Kokeilu antaa mahdollisuudet integroida kuvataidetta ja kotitaloutta. Kuvataiteen osalta tuleva opetussuunnitelma ohjaakin työskentelemään yhdessä ja toisaalta myös huomioimaan työelämän ja yhteiskunnan asettamat vaatimukset (OPH 2014b, 214). Kuvataiteen osalta POPS kannustaa myös kekseliäisyyteen, luovuuteen ja moniaistillisuuden hyödyntämiseen (OPH 2014b, 216).

Opetussuunnitelman luonnoksissa tuodaan esille myös koulun kaikkien aikuisten yhteinen vastuu opetus- ja kasvatustyön toteutumisesta. Koulun henkilökunnan tiivistä yhteistyötä painotetaan. (OPH 2014a, 30) Tässä kokeilussa harjoittelukoulu A:ssa päästiinkin hyödyntämään koulunkäyntiavustajan osaamista uudella tavalla. Tällainen

osaamisen hyödyntäminen lisää yhteisöllisyyttä ja antaa oppilaille mallin toimivasta työyhteisöstä, jossa jokainen jäsen on arvokas ja arvostettu tekijä. Opettajan ja koulunkäyntiavustajan yhteistyö antaa oppilaille myös tärkeän mallin erilaisten osaajien pyrkimyksistä samaan tavoitteeseen.

3.3 Koulujen välinen yhteistyön edistäminen

Koulujen välinen yhteistyö on yksi POPS:ssa (OPH 2014a, 20) mainittu tavoite. Tässä kokeilussa olisi ollut mahdollisuudet laajempaankin yhteistyöhön tietotekniikan välityksellä, jolloin kokeilussa olisi voitu yhdistää enemmän myös myös tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Tieto- ja viestintäteknologista osaamista pyritään POPS 2016 luonnosten (OPH 2014a, 17) hyödyntämään ideoiden ja ajatusten näkyväksi tekemiseen. Omien luovien töiden kuvaaminen ja jakaminen toisen koulun oppilaiden kanssa on hyvä käytännön sovellus tällaisesta työskentelystä. Lisäksi voidaan olettaa, että yhteistyöprosessin sanallistaminen toimisi hyvin itsereflektion apuna ja kehittäisi itsearvioinnin edellytyksiä. Toisten töiden arviointi taas kehittää palautteenantokykyä ja osaltaan selventää arviointikriteerejä.

3.4 Yrittäjyyskasvatus

POPS nostaa esille sen, kuinka tärkeää on kasvattaa oppilaiden työelämätuntemusta jo kouluaikana. Realistiset ja myönteiset asenteet työelämään ovat oppilaiden tulevaisuuden kannalta tärkeä voimavara. Koulun tulee järjestää toiminnallisia oppimistilanteita, joissa oppilaat työskentelevät yhteisesti tavoitteen eteen. Näin jokainen oppilas voi hahmottaa ryhmätyöskentelytaitojen tärkeyden; jokaisella on oma osansa yhteisen päämäärän saavuttamisessa. POPS mainitsee myös yhteistyön koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa, tämä kannustaa kutsumaan ammattilaisia myös kotitaloustunneille kerrtoon työelämästä ja jakamaan näkemyksiään työelämän käytännöistä ja vaatimuksista. (OPH 2014a, 17–18.)

Opetuskokeilussamme yrittäjyyskasvatus ja työelämän tutuksi tuominen olivat suuressa roolissa. Oppilaita kiinnosti kokin työ ja ravintola-alan arki. Kokeilu kannusti tiimityöskentelyyn, oppilaat toimivat kukin omassa roolissaan yhteisen tavoitteen eteen. Harjoittelukoulu A:ssa jokaisella oppilaalla oli oma komponentti annoksessa, joten jokaisen työnjälki oli tärkeä osa lopputulosta. Harjoittelukoulu B:ssä jokaisella oppilaalla tai parilla oli oma ruokalaji, jonka valmistaminen ja oikea ajoittaminen ratkaisi ateriakokonnaisuuden onnistumisen. Hieman yllättäen harjoittelukoulu A:ssa päästiin pikaisesti tutustumaan myös valokuvaajan työhön.

4 Opetuskokeilun kuvaus

Kotitaloustunnit usein rakentuvat samalle kaavalle, joka pohjautuu opettajan valitsemiin ja oppilaille antamiin ruokaohjeisiin. Tässä opetuskokeilussa otettiin lähtökohdaksi oppilaan luovuus ja ideointi, innostaminen uuden kokeiluun ja samalla pyrittiin yhdistämään kuvaamataidon ja kotitalouden aihealueita. Tarkoituksena oli rohkaista oppilaita luovaan ajatteluun. Tavoitteena oli toteuttaa kokonainen oppimisprosessi alun ideoinnista lopputuotteiden tallentamiseen valokuvauksen avulla.

4.1 Opetusryhmät

Opetuskokeilussa 4 hengen oppilasryhmät suunnittelivat ja toteuttivat ravintolatyylisen jälkiruoka-annoksen, joka lopuksi valokuvattiin. Kokeilu toteutettiin maaliskuussa 2014 kahdessa helsinkiläisessä yläkoulussa ja molempien koulujen oppilaat pääsivät näkemään toistensa tuotokset valokuvien välityksellä. Koulujen ohjaavien opettajien vankka näkemys ja luottamus oppilaiden kykyyn selvittää tehtävistään mahdollisimman itsenäisesti mahdollisesti haastavan opetuskokeilun toteuttamisen.

Harjoittelukoulu A:ssa opetuskokeiluun osallistui 8. ja 9.-luokkalaisista koostuva kotitalouden vapaavalintaisen Herkkusuun ABC -kurssin oppilaat. Ennen opetuskokeilua ohjaavalle opettajalle ei oltu toimitettu oppilaslistaa ja suurin osa oppilaista oli opetuskokeilua edeltävät kaksi viikkoa TET-harjoittelussa, joten suurin osa kokeiluun osallistuneista oppilaista tavattiin ensimmäistä kertaa vasta ensimmäisellä opetuskerralla. Opetuskokeilun ryhmäkerroille osallistui 11–13 oppilasta.

Harjoittelukoulu B:ssä opetuskokeilu toteutettiin 7. -luokkalaisten ryhmässä. Kokeilu oli osa ateriasuunnittelukokonaisuutta. Ryhmässä oli 11 oppilasta.

4.2 Opetuskertojen kuvaus

Harjoittelukoulu A:ssa opetuskokeiluun oli alun perin tarkoitus käyttää neljä eri opetuskertaa, mutta oppilaiden TET -harjoittelujakson osuttua opetusharjoittelun keskelle,

käytettiin tähän kokeiluun vain kaksi opetuskertaa, joiden molempien kesto oli 2x45min. Tämän lisäksi kolmannen opetuskerran alusta käytettiin vielä noin 20 min projektin yhteenvetoon. Harjoittelukoulu B:ssä opetuskokeiluun käytettiin kaksi opetuskertaa, molemmat pituudeltaan 3x45min.

Opetuskerta 1

Harjoittelukoulu A:n ensimmäinen opetuskerta toteutettiin tiistaina 1.4.2014. Oppituntien alkuun esiteltiin opetusharjoittelijat ja kerrottiin seuraavilla opetuskerroilla toteutettavasta opetuskokeilusta – jälkiruokien suunnittelusta ja toteutuksesta. Opetus aloitettiin orientoimalla ja motivoimalla oppilaita tulevaan projektiin valokuvien ja työelämään liittyvien tarinoiden kautta. Heille esiteltiin valokuvia yhden opetusharjoittelijan, joka työskentelee jälkiruokakokkina, jälkiruokasuunnitelmista ja toteutuneista jälkiruoka-annoksista. Samalla oppilaille kerrottiin, kuinka jälkiruoka-annosten suunnittelu tapahtuu gourmet-ravintolassa. Osa oppilaista oli juuri ollut TET-harjoittelussa kahviloissa, joka mahdollisesti lisäsi kiinnostusta aiheeseen. Aiheen sitominen työelämään ja opetusharjoittelijan oman ammatin esitleminen tuntuivat kiinnostavan oppilaita. Visuaalisten kuvien esittäminen antoi oppilaille pohjaa oman suunnitelmansa toteuttamiseen ja osa ryhmistä ottikin vaikutteita esimerkkikuvista.

Alun motivoinnin jälkeen oppilaille jaettiin ryhmittäin isot valkoiset paperit ja värikyynät. Heidän tehtävänä oli perustaa kuvitteellinen ravintola ja nimetä ravintola. Paperille heidän tuli luonnostella ja suunnitella ravintolan jälkiruoka-annos, joka toteutettaisiin seuraavalla opetuskerralla. Oppilaille korostettiin, ettei suunnitelman tarvitse olla taidokas ja yksityiskohtainen vaan karkea luonnos kelpaa hyvin. Suunnittelun tueksi luokassa oli katseltavana jälkiruokakirjoja. Lisäksi ryhmille jaettiin lista erilaisista jälkiruokien komponenteista, joista he voivat valita omaan annokseensa mieleiset komponentit (Kuvio 2). Myös listan ulkopuolisia itse keksittyjä komponentteja oli lupa käyttää. Yksi suurimmista epäilyksistämme opetuskokeilun onnistumisen suhteen liittyi oppilaiden intoon ja kykyyn tuottaa suunnitelmaa visuaalisesti paperille. Epäily osoittautui turhaksi, sillä kaikkien ryhmien työskentely luonnoksen suhteen lähti liikkeelle melko sujuvasti. Koska tavoitteena ei ollut luoda taidollisesti loistavaa piirrosta, vähensi se luultavasti oppilaiden paineita luonnoksen tekemisen suhteen. Ryhmät keskustelivat yh-

dessä eri komponenttivalitsoehdoista, makuyhdistelmistä ja visuaalisista vaihtoehtoista. Opetusharjoittelijoiden ei juurikaan tarvinnut ohjeistaa ryhmiä suunnitteluvaiheessa.

”POHJA”	SORBET /JÄÄTELÖ/MOUSSE	KASTIKE	KORISTE
Riisimuropohja	Vadelmasorbetti / ju- gurttisorbetti	Suklaa kastike	Suklaakoriste
Suklaakakkupohja	Maustettu vaniljajäätelö (esim. mokka, turkin- pippuri jne.)	Marjakastike (esim. kuningatar, mansik- ka tms.)	Sokerikoriste
Mantelikakkupohja	Maustettu mascar- ponemousse (appelsiini, sitruuna, lakritsi...)	Vaniljakastike	Minttu
Inkivääri-seesami marenki	Jugurttimousse	Kinnski	Kukka

Kuvio 2 Komponenttilista suunnittelun avuksi

Luokassa oli ensimmäisellä opetuskerralla myös opetusharjoittelijoiden pitäminä kaksi työpistettä, joissa ryhmät kävivät vuoroillaan ryhmätyöskentelyn lomassa. Työpisteissä tehtiin jälkiruokakoristeita. Toisessa pisteessä tehtiin sokerikoristeita, toisessa suklaakoristeita. Näitä koristeita ryhmät saivat halutessaan käyttää myös omissa jälkiruoissaan seuraavalla opetuskerralla. Ryhmät saivat toisessa pisteessä tutustua myös erilaisiin jälkiruokien valmistamisessa käytettäviin välineisiin, kuten annosvuokiin ja raaka-aineisiin. Koristeiden teko työpisteissä sujui hyvin ja sopi mainiosti oppitunnin rakenteeseen. Niiden teko ja jälkiruoista keskustelu opetusharjoittelijoiden kanssa antoi laajemman kuvan jälkiruokasuunnittelusta. Oppilaat saivat koristeiden teosta ideoita myös oman annoksensa suunnitteluun.

Kun ryhmät olivat saaneet jälkiruokasuunnitelmansa valmiiksi, ehtivät he jo hieman tutustua joihinkin seuraavalla opetuskerralla käytettäviin ruokaohjeisiin ja ryhmän jäsenet

sopivat keskenään työnjaon valmiiksi seuraavalle opetuskerralle. Työnjako kirjattiin luonnostelmapaperille ja se helpotti seuraavan opetuskerran aloitusta.

Harjoituskoulu B:ssä ensimmäinen opetuskerta järjestettiin 3.4.2014. Oppilaat olivat pohjatunnilla ilmaisseet kiinnostustaan kokin työhön. Niinpä ammattilaisen saaminen paikalle vaikutti oppilaisiin hyvin innostavasti.

Ryhmä sai valmistaa ensimmäisen tunnin aikana mokkapalat. Sen jälkeen pidettiin pieni keskusteluhetki ateriasuunnittelusta. Tätä seurasi kokkitaustaisen harjoittelijan motiivointituokio. Motivoinnin jälkeen oppilaat saivat ryhtyä suunnittelemaan kolmen ruokalajin aterioitaan. Tavoitteena oli, että jokainen ryhmä tuottaisi kuvallisen vision jälkiruoasta, listan ruokalajeistaan, niihin tarvittavista aineksista ja suunnitelman työnjaosta ja ajankäytöstä.

Oppilaat olivat hyvin innostuneita ja ateriakokonaisuuksissa pyrkivät huomioimaan ruokalajien muodostaman kokonaisuuden toimivuuden. Yksi ryhmä, joka päätyi kreikkalaiseen ateriaan, ei saanut hahmoteltua visuaaliseksi tuotokseksi jälkiruoaksi kaavailmiaan filonyyttejä, muutoin luonnostelutehtävä tuntui innostavan oppilaita. Yksi ryhmistä päätyi hiukan muokaten käyttämään vaihtoehtona ollutta harjoittelukoulu A:n komponenttilistaa.

Opetuskerta 2

Toinen opetuskerta harjoittelukoulu A:ssa pidettiin perjantaina 4.4.2014. Opetuskerran alkuun kerrattiin vielä valokuvia ravintoloiden jälkiruoista ja niiden suunnitelmista sekä yhdestä Helsingin ravintolasta ja sen keittiöhenkilökunnasta virittääksemme oppilaat jälleen tunnelmaan. Oppilaat saivat kuvista lisää intoa oman työnsä toteuttamiseen ja kuvilla pyrittiin myös korostamaan tiimityöskentelyn tärkeyttä kaikissa työskentelyn vaiheissa kertomalla tiimityöskentelystä ravintoloiden keittiöissä. Tämän jälkeen ryhmät aloittivat käytännön työskentelyn eli suunnittelemiensa jälkiruokien valmistamisen. Opetusharjoittelijat jakoivat heille ruokaohjeet kutakin annoksen komponenttia varten. Koska työnjako ryhmien sisällä oli jo valmiiksi tehty edellisellä kerralla, oli käytännön työn aloittaminen selkeää. Työskentelyn aikana opetusharjoittelijat kiersivät ryhmässä

avustamassa ja varmistamassa, että työt sujuvat. Oppilaat olivat tottuneet työskentelemään varsin itsenäisesti, joten kaiken kaikkiaan työskentely sujui varsin hyvin. Monet annoksen komponenteista olivat kuitenkin oppilaille vieraita, joten opettajan läsnäolo ja tuki oli tärkeää.

Kun jokainen annoksen komponentti oli valmis, kokoontuivat ryhmäläiset yhteen koamaan annoksia. Ryhmässä yhdessä pohdittiin annoksen sommittelua ja ulkonäköä. Opetusharjoittelijat saattoivat tässä vaiheessa antaa vinkkejä tai näyttää yhden esimerkin, mutta ryhmä toteutti annokset lopulta itsenäisesti. Tässä vaiheessa ryhmän jäsenten erilaiset roolit tulivat esiin, ja joku otti enemmän vastuuta lopputuloksesta. Yksi ryhmän jäsenistä vei yhden valmiin annoksen valokuvauspisteelle, joka oli rakennettu luokkahuoneen ikkunan eteen. Opetusharjoittelija tai yksi, aiemmin valokuvaajana työskennellyt, koulunkäyntiavustaja valokuvasi annokset. Itse kuvaukseen liittyviä yksityiskohtia ja esim. ruokakuvauksen vinkkejä olisi ollut mukava käydä tarkemminkin läpi oppilaiden kanssa, mutta aikataulu kuin myös annoksen sulavat komponentit (jäätelö) estivät tämän.

Ryhmät kasasivat yhden annoksen kullekin ryhmälle ja lisäksi omassa ryhmässä jokainen sai oman annoksen nautittavakseen. Ryhmien maistellessa muiden jälkiruokannoksia, saivat he täytettäväkseen arviointilomakkeen, jossa arvioitiin annoksen ulkonäköä, makua ja alkuperäisen suunnitelman toteutumista. Oppilaat olivat kohtalaisen tyytyväisiä niin annostensa ulkonäköön kuin ennen kaikkea makuun. Oppilaiden tekemissä arvioinneissa kaikkien ryhmien annoksen keskiarvoksi tuli 3–4 niin ulkonäön, maun kuin alkuperäisen suunnitelman toteutumisen suhteen. Ruokailun ja arvioinnin päätteeksi jokainen ryhmä hoiti keittiön jälkityöt.

Harjoittelukoulu B:ssä toinen opetuskerta pidettiin 10.4.2014. Jokainen ryhmä sai tunnin alussa lyhyen ohjeistuksen suositeltavaan työjärjestykseen. Ryhmät ryhtyivät innolla töihin ja työnteko oli edelliseen kertaan verrattuna hyvin sujuvaa. Oppilaat toimivat yhteisen tavoitteen eteen tiiminä ja keskustelivat aktiivisesti ryhmänsä kanssa aikataulusta, avun tarpeesta ja työnjaosta. Oppilaat saivat hyvin kunnianhimoiset suunnitelmansa valmiiksi aikataulun vaatimissa puitteissa. Harmillisesti ryhmien sekoittamat suklaajäätelöt eivät ehtineet kovettua tarpeeksi, mutta oppilaita sulanut jäätelö ei tuntunut häiritsevän lainkaan, sen sijaan he olivat hyvin ylpeitä aikaansaannoksistaan. Jälkitöiden hoi-

taminen sujui nurinatta, edelleen hyvin yhteistoiminnallisesti. Ainoa poikkeus tähän oli oppilas, jota painoi seuraavalla tunnilla pidettävä toisen aineen koe ja halu kerrata koe-alue.

Tunnin lopuksi katsoimme harjoittelukoulu A:n aikaansaannokset. Nämä herättivät oppilaissa sekalaisia tunteita. Toisen koulun töitä pidettiin omia hienompina ja ammattimaisempina. Kun olosuhteiden erilaisuus tuotiin esille, palasi oppilaiden tyytyväisyys oman työn jälkeen.

Valokuvat suunnitelmista ja toteutuneista jälkiruoista ovat tämän työn liitteinä (harjoittelukoulu A liitteet 1–3, harjoittelukoulu B liitteet 4–5).

Opetuskerta 3

Harjoittelukoulu A:ssa oppilaat tavattiin vielä viikon kuluttua kolmannen kerran. Tämän opetuskerran alusta käytettiin noin 20 minuuttia opetuskokeilusta keskusteluun. Oppilailta kerättiin mielipiteitä projektista ja käytiin läpi oppilaiden omien jälkiruokannosten suunnitelmat ja valokuvat kuin myös toisen helsinkiläisen harjoittelukoulun vastaavan projektin suunnitelmat ja valokuvat toteutuneista annoksista.

Oppilaat vaikuttivat erityisen kiinnostuneilta toisen koulun tuotoksista. Eri koulujen välinen yhteistyö on harvinaista, mikä varmasti lisäsi oppilaiden kiinnostusta toisen koulun töitä kohtaan. Vastaavanlaisissa projekteissa koulujen välinen yhteistyö on melko vaivatonta toteuttaa, mikäli koulujen välillä on selkeä yhteys esimerkiksi opettajien välillä. Erilaiset blogialustat toimisivat mainiosti yhteydenpidossa.

Opetuskokeilun pohdinta

4.3 Viitekehysten linkittyminen opetuskokeiluun

Humanistinen oppimiskäsitys korostaa itseohjautuvuutta, tarinallisuutta ja tunneilmastoa oppimistilanteissa (Palojoki, 2011). Linkittämällä opetuskokeilu ravintolamaailman kontekstiin loimme humanistisen oppimiskäsityksen mukaisen oppimistilanteen, jossa tarinallisuuden avulla tavoiteltiin oppilaan itseohjautuvuutta. Työn otsikossa oleva erään oppilaan lausahdus: ”Voi kun tällaista olisi useammin” voitaneen tulkita siten, että onnistuimme myös luomaan positiivisen tunneilmaston kotitalousluokkaan. Tietokeskeisyyden sijaan korostimme keskustelun ja vapauden merkitystä, joka konkretisoitui oppilaiden suunnitellessa ja tehdessä annoksensa ryhmissä. Lopullinen vastuu siitä, että annokset olivat toteuttamiskelpoisia, oli kuitenkin meillä opettajilla.

Sosiokonstruktivismi näkyi kokeilussa sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön merkitysten korostamisena. Ilman ryhmän jokaisen jäsenen panosta annos ei olisi onnistunut suunnitellun mukaisesti, eikä keittiö olisi ollut siisti tunnin loppuessa. Eräs tavoitteemme oli innostaa ja rohkaista oppilaita kokeilemaan uuden luomista. Tässä tehtävässä onnistuminen näkyi oppilaiden korkeana motivaationa.

Opetuskokeilussa toteutui prosessioppimisen kokonaisvaltaisuus. Tekhne-käsite, johon sisältyy sekä kyky suunnitella että panna suunnitelmat käytäntöön liittyi vahvasti projektin luonteeseen. Uskomme, että oppilaille jäi opetuskerroista kokonaisvaltainen kuva ja kokemus, jossa he pääsivät itse suunnittelemaan ja toteuttamaan kokonaisuuden. Kokonaiseksi tekemiseksi kuvataan mm. luovuuden, ongelmanratkaisutaitojen, esteettisten valmiuksien ja motoristen taitojen yhteen liittymistä (Räsänen 2009, 29). Tässä projektissa mielestämme nämä osa-alueet yhdistyivät ja oppilaiden taidot niiden osalta kehittyivät ja heille jäi mielikuva omasta toiminnastaan kykenevänä ja aikaansaavana.

Opetuksen taide saatettiin liitettyä opetuskokeiluun onnistuneesti. Siinä opettaja luo puitteet ja ottaa avoimesti vastaan oppilailta tulevat ideat. Vaikka oppilaille annettiin esim. suunnitteluun apuvälineitä (komponenttilista, jälkiruokakirjat), saivat he omien

toiveidensa ja ideoidensa pohjalta tuottaa luonnoksen, johon opettaja korkeintaan antoi lisäehdotuksia.

Käsityön ja kuvataiteen on sanottu edistävän mm. riskinottoa, organisointikykyä ja yhteistyötaitoja. Tämän lisäksi kyseiset oppiaineet kehittävät käden taitoja, edistävät käsitteellistä ajattelua ja välittävät kulttuurista tietoa. Tässä kuvataidetta ja kotitaloutta yhdistävässä opetuskokeilussa koemme onnistuneen myös näiden osa-alueiden kohdalla. Etenkin yhteistyötaidot ja käden taidot korostuivat projektissa. Viittaukset ravintolatyöskentelyyn ja -kulttuuriin välittivät oppilaille tietoa maamme ravintolakulttuurista ja ravintola-alan työskentelystä.

Innostamisen pedagogiikassa tiedostamisen prosessi, osallisuus ja sosiaalinen luovuus ovat avainasemassa (Karppinen 2009, 101–102.). Kotitalousopetuksen kontekstissa innostamisen pedagogiikan tavoitteena voidaan nähdä oppilaan saattamista käsillä tekemisen iloon ja rohkeuteen kokeilla uutta. Juuri nämä asiat olivat opetuskokeilumme ydinkohtia.

Opettajina otimme innostamisen pedagogiikan mallin mukaisen innostajan roolin, johon kuuluu myös innostuminen oppilaiden sanomisista ja tekemisistä. Olimme positiivisesti yllättyneitä, miten taitavasti oppilaat suoriutuivat prosessista. Innostamisen kehä (kts. kuvio 1 s. 6) pääsi toteutumaan kokeilussamme. Aluksi innostimme oppilaita, joille syntyi innostuminen ja halu ilmaista itseä. Tämä puolestaan mahdollisti uskalluksen aloittaa uusi tuntematon projekti, jonka lomassa oppilaat saivat kokemuksia toiminnan ja vuorovaikutuksen avulla. Parhaimmillaan tällainen innostamisen kehä ruokkii itse itseään ja oppilaalla jatkuu sisäinen halu ilmaista itseään. Ainakin yhdellä oppilaalla kehä sai jatkoa kotona, jossa hän kertoi valmistaneensa samanlaisen jälkiruoan perheelleen.

Yksi oppilas ei ollut tyytyväinen heidän ryhmänsä piirtämään luonnokseen ja hän vähäteli piirrosta sen ollessa näytillä muille oppilaille. Innostamisen pedagogiikan mukaisesti kiinnitimme kuitenkin huomiota onnistumisiin ja annoimme niistä positiivista palautetta (Karppinen 2009, 104.). Lisäksi teimme oppilaille selväksi, että kokeilun tarkoituksena oli löytää oppimisen iloa omien valintojen ja jaetun oppimisen kautta. ”Taiteellisesti” hienon piirustuksen tekeminen ei ollut kokeilun päämäärä, vaan luova prosessi

sinänsä. Innostamisen pedagogiikka toteutui kokeilussa myös uuden kokeilemisen mahdollisuutena ja hetkellisenä irtiottona ”tavallisesta” tunnista.

4.4 Opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttaminen opetuskokeilussa

Oppiaineiden välistä yhteistyötä emme saaneet tämän kokeilun puitteissa toteutettua haluamallamme laajuudella. Kokeilu olisi tarjonnut mahdollisuudet integraatioon kuvataiteen kanssa, aikataulusyistä emme päässeet toteuttamaan yhteistyötä kuvataideopettajien kanssa.

Myös koulujen välinen yhteistyö jäi kokeilussa pintapuoliseksi juuri aikapulasta johtuen. Ihannelilanteessa olisivat koulut voineet syventää vuorovaikutusta työskentelemällä pidemmän ajanjakson ajan kahden koulun yhteisen blogin tai muun tietoteknisen kanavan avulla jakaen ideoita ja aikaansaannoksia. Samalla viestintä- ja teknologiakasvatuksen rooli projektissa olisi kasvanut huomattavasti. Vielä pidemmälle vietyä yhteistyötä voisi harkita vieraskielisen luokan kotitalousryhmän kanssa, jolloin mukaan olisi saatu myös kieliopintojen integraatio ja mahdollisesti vieraaseen kulttuuriin tutustuminen.

Tämän projektin puitteissa koulun yhteisöllisyyden korostaminen tuntui onnistuvan. Oppilaat työskentelivät tiimeinä, koulunkäyntiavustajia hyödynnettiin heidän osaamisensa mukaan kokeilussa ja jokainen osallistunut oli tärkeä osa onnistunutta kokonaisuutta. Toivottavasti myös oppilaat havainnoivat sujuvan ryhmätyöskentelyn merkityksen.

Myös työelämän esille tuominen ja myönteisten asenteiden edesauttaminen työelämää kohtaan onnistui. Oppilaita kiinnosti työmaailma ja he saivat itselleen relevanttia tietoa yhdestä ammatista. Motivaatio kasvoi selvästi ammattikokin pitämän alustuksen jälkeen molemmissa ryhmissä, lisäksi oppilaat kokivat suurta onnistumisen iloa, kun saivat vahvistusta onnistumisestaan kotitalousopettajan lisäksi muulta ammattilaistaholta.

4.5 Käytännön toteutuksen haasteita ja oppilaiden ajatuksia opetuskokeilusta

Suunniteltua lyhyemmät opetuskerrat ja sen myötä liian tiukaksi tehty aikataulutus hankaloittivat opetuskokeilun toteuttamista. Oppituntien yhteenvetoon ja keskusteluun ei jäänyt aikaa juuri lainkaan. Mikäli opetuskertoja olisi ollut useampi, olisi osa jälkiruokien komponenteista voitu tehdä jo aiemmilla oppitunneilla, jolloin käytännön toteutukseen ja sen arviointiin olisi jäänyt reilusti enemmän aikaa, ja työskentely olisi ollut rauhallisempaa. Kiireellisestä aikataulusta johtuen myös ruokalajien onnistumisen suhteen sattui kömmähdyksiä, kuten kakkupohjan palaminen ja jäätelön sulaminen, osin opetusharjoittelijoiden toimesta.

Oppilaat pitivät opetuskokeilusta. Erityisesti kiitosta sai normaalista poikkeavan kotitaloustunnin sisältö. Heistä oli mukava kokeilla sellaisten ruokien valmistamista, joita ei kotona pysty tekemään. Monet oppilaat mielsivät annokset hienoiksi ravintolaannoksiksi. Toisaalta osa oppilaista koki, että saivat vinkkejä myös kotikeittiöön. Haastavimmaksi oppilaat kokivat annosten suunnittelun, mutta totesivat, että keskittyminen ja selkeät ohjeet auttoivat selviytymään. Myös alkuperäisen suunnitelman toteuttaminen käytännössä koettiin haasteelliseksi. Käytännön työssä vaikeaksi koettiin samanaikaisuus ja samanlaisuus annosten tekemisessä. Myös erilaiset, mm. sulavat komponentit koettiin haastaviksi. Myös kiire koettiin ikäväksi. Piirtämiseen kotitaloustunnilla suhtauduttiin vaihtelevasti – joku koki sen ärsyttäväksi, toinen kivaksi ja erilaiseksi. Kaiken kaikkiaan oppilaat kuitenkin pitivät projektista ja kokivat sen erilaiseksi ja mielenkiintoiseksi. Joidenkin osalla heräsi myös kiinnostus ravintolatyötä kohtaan.

Lähteet

Karppinen, S. 2009. Innostamisen pedagogiikkaa käsityössä ja taiteessa. Teoksessa Karppinen, Ruokonen & Uusikylä. *Nuoret ja taide – ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla – Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Karppinen, S. 2006. Luovat kädet, luova mieli. Teoksessa Visanti, M., Järnefelt, H., Bäckman, P. & Sinko, P. (toim.) *Luovuuspedagogiikka*. Luettu 3.2.2104
http://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/teemat/kulttuuriperintoopetus/lahde/julkaisuja

Kauppila, R. A. 2007. *Ihmisen tapa oppia*. Johdatus sosiokonstruktiiviseen oppimiskäsitukseen. Jyväskylä: PS-kustannus Opetus 2000

Opetushallitus. 2014a. *Perusopetuksen perusteluonnokset*. Luvut 1–12. Luettu 15.5.
http://www.oph.fi/download/156870_perusopetus_perusteluonnos_luvut_1_12.pdf

Opetushallitus. 2014b. *Perusopetuksen perusteluonnokset*. Opetus vuosiluokilla 7–9. Luettu 15.5.
http://www.oph.fi/download/156873_perusopetus_perusteluonnos_vuosiluokat_7_9.pdf

Räsänen, M. 2009. Taide, taito ja tieto – Ei kahta ilman kolmatta. Teoksessa *Taide ja taito Kiinni elämässä!* TaiTai Taide- ja taitokasvatus. Helsinki: Opetushallitus.

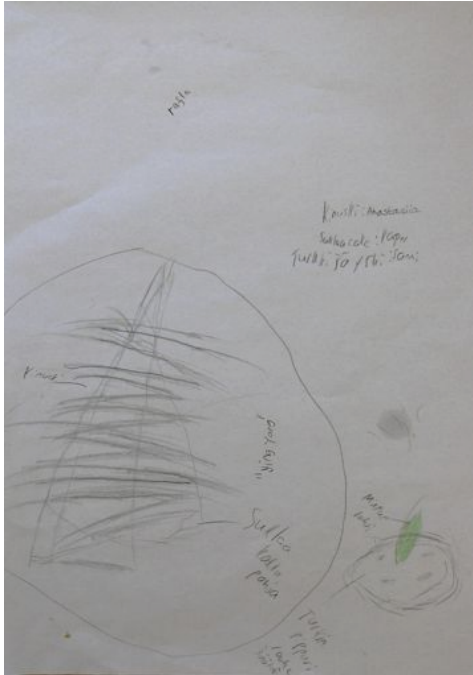
Uusikylä, K. 2002. Voiko luovuutta opettaa? Teoksessa Kansanen, P. & Uusikylä, K. *Luovuutta, motivaatiota, tunteita – Opetuksen tutkimuksen uusia suuntia*. Jyväskylä: Gummerus. 42–56

Palojoki, P. 2011. Henkilökohtainen tiedonanto. Opetuksen ja oppimisen suuntauksia – kurssi. Luentomuistiinpanot ja luentokalvot

Liitteet

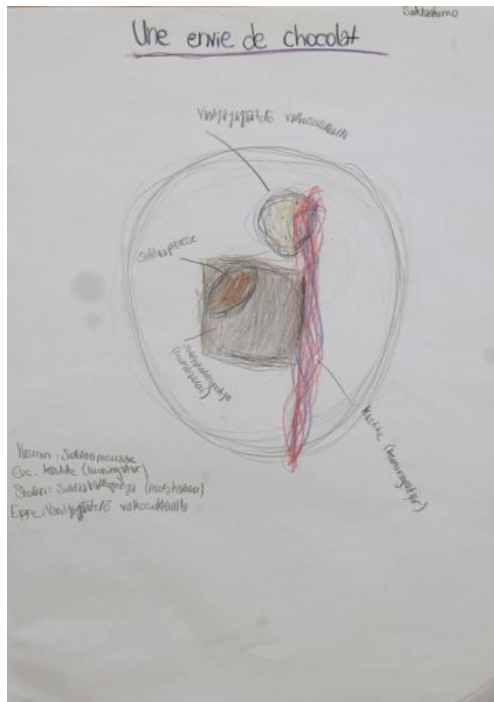
Liite 1

”Rafla” – suklaakakku, turkinpippurijäätelöä, kinuskikastiketta ja mintunlehti

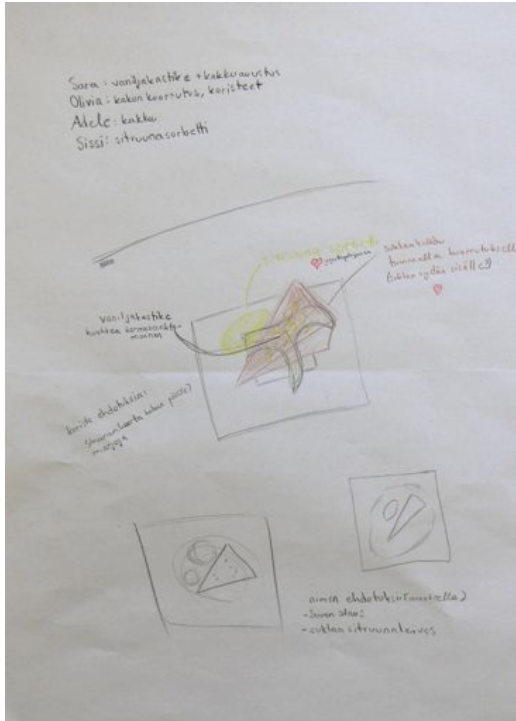
Liite 2

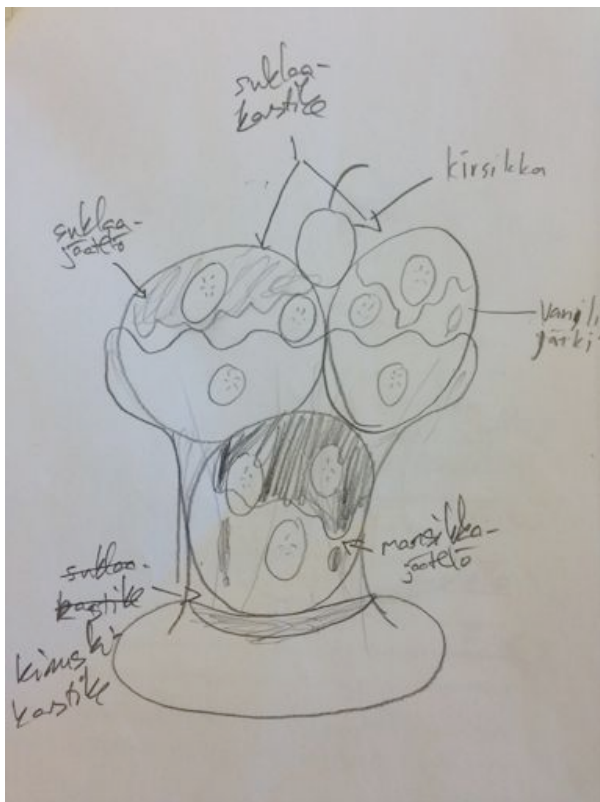
“Une envie de chocolat” – suklaakakku, suklaamoussea, valkosuklaajäätelöä ja kuningatarkastiketta

Liite 3

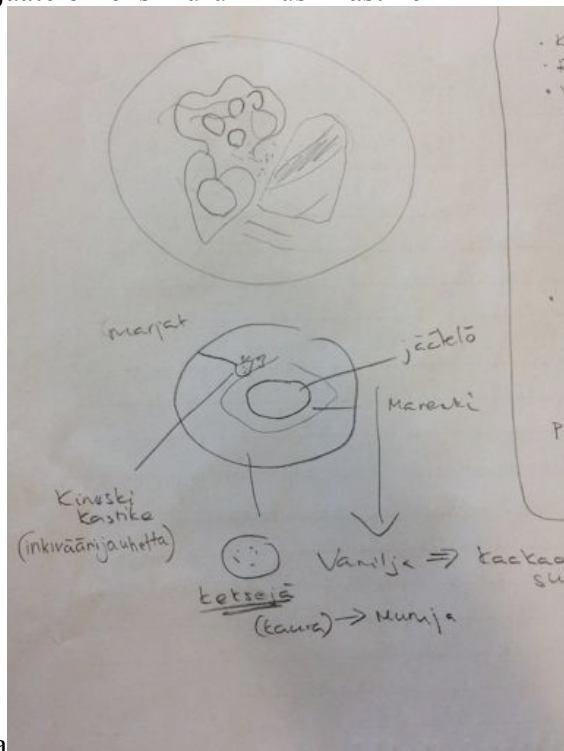
“No name” – Suklaalla kuorrutettu suklaakakku, vaniljakastiketta, sitruunasorbettia ja suklaa- ja sokerikoristeet

Liite 4**Banana Split**

Liite 5

Marenki-jäätelö-keksimuru-kinuskikastike -

jälkiruoka

ENGLISH SUMMARY

Dessert planning as part of the home economics education –

"Oh, if we could have this kind of teaching more often!"

Be bold and teach otherwise -Thesis in didactics

Ann-Marie Kauppinen, Henrik Kovanen & Päivi Pousi

Keywords: teaching experiment, humanistic approach to learning, socio-cultural empowerment, creativity education, process learning

Aim

"Be bold and teach otherwise" was the core idea of this teaching experiment. The aim was to encourage students via socio-cultural empowerment, creativity, and process learning to work as a group in home economics class. In account were also taken the year 2016 National curriculum sketch's contents concerning home economics learning assignments. These include household planning, organizing, working and time management skills development, as well as wide-ranging expertise, the school community development, cooperation between schools and the development of entrepreneurship education.

The aim was to develop students' handcraft skills, reception skills of new and unprecedented, and teamwork skills. In this case, the individual's active agency and participation are emphasized via handcraft and should produce intellectual growth and good feeling. The other participating group of students had just been two weeks exploring the world of work, which laid the groundwork for the development of work skills. In addition, the aim was to make the possibilities for art education visible, particularly as part of the home economics.

Methods

The teaching experiment involved two groups of home economics in two different secondary schools in Helsinki. One group consisted of 14 seventh grader students and the other of 11 eighth and ninth grade students. The seventh-graders had two teaching ses-

sions available, both of which lasted 3 * 45min, while the older students had two teaching sessions, both of which lasted 2 * 45 min instead of the originally designed three teaching sessions in both groups. The implementation of this challenging teaching experiment was possible only because the teachers of the supervising schools were fully confident that their students have the ability to successfully perform the required tasks, and are eager to fulfill their duties.

The experiment was a four-step process: First, the students were encouraged and motivated by displaying photographs and illustrations from Restaurant Savoy's desserts, and also by telling about the main points of restaurant work, which include teamwork, organizational skills and time management. Second, the students were in groups to come up with a fictitious name for a restaurant, and then together create, design and draw one dessert per group. In addition, students had to agree division of labor for the next class, which was registered in their plan. Third, the students prepared the dessert, which was photographed, and then presented to fellow students and finally evaluated. Fourth, the photos of the desserts from both schools were viewed with the pupils and the outcomes of the teaching experiment were discussed. Step one and two were carried out in the first lesson, step three in the second lesson, and step four in the third lesson.

Results and conclusions

Students from both schools performed the task very well, even though in the other school, we had to tighten the schedule, because the students had at the same time the period of work experience. The students were excited and motivated, which encourages to perform similar experiments also in the future. However, one must allocate sufficient time for such a project, and more preferably several lessons in order to allow sufficient time for the various stages. In addition, it is mandatory that the teacher is personally inspired, has the ability to rely on the students and on their abilities, and, finally, is able to give adequate support to the students during the process. From a purely intuitive level, we dare to claim that such a teaching experiment can have a positive impact on students' creativity, process learning and teamwork skills.